

Концепция за развитие на дейността на Държавната агенция за българите в чужбина на отворената кандидатура на

1. Мотивация

Потенциалът на българите в чужбина по отношение на цялото българското общество, така и във връзка с възможностите за взаимопомощ и съвместни инициативи е огромен. Българите в чужбина се оценяват на няколко милиона и представляват съществен дял от българското население и така те са съществен демографски ресурс. Голяма част от квалифицираните кадри емигрираха последните десетилетия, а други млади българи получиха образование в световно признати университети. Професионалният и експертен потенциал на тези българи е значим, което дава възможност и за информационен обмен от разстояние. Общественото положение на някои от тях ги прави важен фактор за международните взаимоотношения и създаването на добър имидж на България зад граница, както и за разширяване на икономическите взаимоотношения между държавите по отношение на търговията и чуждестранните инвестиции. Българите в чужбина подпомагат българската икономика с парични трансфери, съизмерими с чуждестранните инвестиции през последните години. Завръщащите се в родината българи обогатяват обществото с техния опит в чужди култури и въвеждат добри практики и модели в бизнеса, неправителствения сектор, държавното управление и гражданското поведение.

Ролята на Държавната агенция за българите в чужбина (по-долу ДАБЧ или Агенцията) е да оцени този национален ресурс във всичките му аспекти и да има проактивна водеща роля за по-ефективно използване на този огромен потенциал за развитието на българското общество. ДАБЧ трябва да бъде оценена по достойнство за своята ключова роля и да ѝ бъде дадена възможност да направи най-доброто.

2. Принципи на работа

Основен принцип: Агенцията служи на българите в чужбина, тя е техен застъпник в българското общество и българските институции в духа на равнопоставеност и единство.

А. Партньорство: Агенцията ще е отворена за предложения свързани с потребностите на българската общност зад граница, както и за обратна връзка с нея. Тя общува активно и улеснено както с граждански организации и така и с неорганизирани граждани.

Б. Комплементарност: Агенцията и гражданските организации ще се допълват взаимно в сферата на тяхната компетентност и според наличните ресурси. Тя ще разчита също на тяхната подкрепа в духа на партньорство.

В. Координация: Агенцията ще си взаимодейства активно с всички институции. Ролята на агенцията за българите в чужбина е ключова, но тя не може да е достатъчна сама по себе.

Г. Откритост: Агенцията ще комуникира своята дейност по достъпен и проактивен начин, както с българите в чужбина, така и към цялото българско общество.

Д. Достъпност: Ролята на електронната комуникация по достъпен начин е от изключителна важност, имайки предвид географската отдалеченост и разпръснатост на българите по света.

Е. Децентрализиран подход: Индивидът трябва да играе по-важна роля от досегашната, като отразява географската и социална децентрализация на диаспората, а и също да представлява фактор за формиране на нови общности, там където има потенциал за тях.

Ж. Приемственост: Следване на дългосрочната визия за дейността на ДАБЧ като продължава работата по вече предприетите добри инициативи.

З. Ефективност: Максимално използване на наличния ресурс (вътрешен и външен) и оптимизиране на процесите за постигане на максимален резултат по посочените цели.

3. Цели

Целите са представени в последователност, в която постигането на предишна цел е предпоставка за постигането на следващата:

1. Стимулиране и съхраняване на българското самосъзнание, засилване на идентификацията и националната гордост
2. Подпомагане интеграцията на българските общности в чужбина и създаването на нови организации
3. Създаване на среда за взаимно опознаване, обсъждания и формиране на общности на българите в чужбина.
4. Активно съдействие и синхронизиране на работата на агенцията с неправителствените организации и тясно партньорство - познаване и подкрепа на техните инициативи
5. Интеграция на диаспората с родината - политическа, гражданска (доброволческа), икономическа, научна и друга; активизиране на участието на българите в чужбина в обществените процеси
6. Популяризиране в страната на дейността и постиженията на българските общности по света. Преодоляване на нагласите за разделението на „българи в чужбина“ и „българи в България“ и на причините за това разделение
7. Подобряване на репутацията на България в сътрудничество с българите в чужбина и стимулиране на тяхното застъпничество за български каузи
8. Подобряване на миграционния баланс на страната и стимулиране на завръщането на българите от чужбина с межкултурен, професионален и образователен опит; улесняване на тяхната първоначална адаптация и интеграция в родината

4. Дейности

Отправна точка за дейностите на ДАБЧ е възприетата визия по отношение на българската общност в чужбина, която е отразена в съответните нормативни документи. Активното прилагане на Националната стратегия за българските граждани и историческите български общности по света и други стратегически документи следва да се осъществява чрез многогодишна пътна карта, годишен план и отчет. При преценка, че има съществена нужда, е възможно актуализиране на Националната стратегия за българските граждани и исторически общности по света. Необходима е актуализация на

Закона за българите в чужбина например по отношение на Националния съвет на българите, живеещи извън България, както и приемане на правилник за прилагане на закона.

Следва да бъде реализирано конституирането на Националния съвет съгласно Закона, както и това на обществените съвети. Необходимо е да се осигурят средства за програми на българите в чужбина според Закона за българите в чужбина, включително и чрез варианти на съфинансиране, когато една нужда не може да бъде реализирана със собствено финансиране и е от ключово значение за местната общност и стратегическите цели и приоритети на ДАБЧ. Разработването на правителствена програма, съгласно чл. 23 от закона ще гарантира осигуряване на средства за дейностите и определянето на отговорностите на съответните държавни институции.

Конкретизирането на правото на закрила на българите в чужбина от страна на българската държава ще даде ясни очаквания на българските граждани, за какво те могат да разчитат на държавата и кое е тяхна собствена отговорност. В тази връзка ясното разграничаване на ролята на ДАБЧ и другите държавни институции, е от съществено значение за тяхната добра координация. Ролята им трябва да е добре комуникирана сред обществеността.

За целите на политическата интеграция на българите в чужбина централна роля играе улесняването на изборния процес в чужбина и стимулиране на изборната активност, чрез информационна и организационна дейност. Предложения за законодателни промени могат да улеснят гласуването, включително чрез създаването на условия за по-лесно упражняване на правото на глас на граждани в чужбина (например чрез въвеждане на електронно гласуване или гласуване чрез писмо). Създаването на избирателни райони за чужбина ще стимулира допълнително българската общественост в чужбина като ще ги направи равнопоставени, с оглед на възможността те да гласуват преференциално.

Годишна среща на българите в чужбина (когато голям брой от тях се завръщат за Коледните и новогодишните празници) е ефективен инструмент за създаването и заздравяването на глобалната общност на българите в чужбина. В допълнение може да бъде оценена възможността и начините за създаване на онлайн пространство за децентрализирано обсъждане и взаимопомощ на българите в чужбина. Алтернативно може да се подпомогнат вече наличните такива, като се опишат и популяризират.

Българите в чужбина могат да бъдат въвличани в рамките на структурен диалог при важни дебати за политика, икономика, гражданско общество като им бъде дадена възможност да споделят добри практики от държавите, в които се намират, чрез създаване на диалог между институциите и българите в чужбина по конкретни обществено-политически теми.

Съществена задача е организиране на дебат за визията на България - България 2030/2050. Дебатът трябва да даде гледната точка на българите в чужбина, в каква посока искат държавата да се развива и какво трябва да се направи, така че те да се ангажират повече и да бъдат стимулирани да се завърнат.

С цел зараждането на нови местни общности Агенцията може да подпомогне местни лидери като ги отличи за техни заслуги, за да спомогне формиране на местна общност около тях. Друг подход е Агенцията да излъчи (временни) посланици на Агенцията за формирането на общност и създаването на активни връзки с българските институции.

Ще е полезно да бъдат създадени и разпространени информационни материали, как българите в чужбина да останат свързани с България и как да могат да участват в обществения живот в България и да бъдат полезни.

ДАБЧ може да спомогне създаването и разпространението на информационни материали с цел улесняване на застъпничеството за България зад граница. Нужно е съдействие с всички държавни институции и българската общественост по отношение на определяне на целите на България в международен план и посланията, които могат да бъдат комуникирани от българите в чужбина.

Забавеното издаване на документи за българско гражданство на българите в чужбина действа отблъскващо за много българи зад граница и това забавяне следва да бъде преодоляно. Трябва да бъде анализиран процеса с цел повишаване на неговата ефективност и намаляване на корупционния риск. Необходимо е също така да бъде проведен открит разговор с всички институции с отношение по темата с цел постигане на институционален консенсус относно приоритетите, свързани с издаването на гражданството, да бъде подобрена координацията в действията на институциите и по преценка да бъдат предложени нормативни промени.

Създаването (или развиването в партньорство на някоя налична) доброволна база данни с българите по света е от ключова роля за това ДАБЧ да води по-ефективна политика по отношение на различните си цели. Регистрирането и картографирането на българите в чужбина ще даде по ясна картина за тях и следва да бъде придружено от мащабна кампания за популяризиране на тяхното участие в регистъра. Регистърът може да включи различни характеристики на българите зад граница - географско разположение, професионална реализация и тяхната нагласа за завръщане в родината.

Съвременна, отворена и двупосочна комуникация по отношение на Агенцията и българите в чужбина следва да се осъществи чрез:

- осъвременяване на интернет страницата като тя стане по-достъпна и информативна и най-вече интерактивна и се използват активно социалните медии;
- годишен публичен доклад за състоянието на българските общности в чужбина;
- публичен, достъпен и задълбочен отчет за дейността на агенцията;
- полезна и практична информация за българите в чужбина и техните нужди според целевите групи - утвърждаването ѝ като полезен източник на информация ;
- информационно сътрудничество с българските медии в чужбина;
- информиране на обществеността в България за българските общности в чужбина с цел подобряване на техния образ и утвърждаване на националното единство.

Засилената подкрепа на българската образователна дейност в чужбина може да се реализира чрез:

- популяризиране на онлайн-обучения по български език за деца, живеещи в чужбина;
- посещения на качествени безплатни или достъпни за децата летни лагери в България за ученици в езикови и културни курсове, различни научни области, които да бъдат посещавани и от деца на българи в чужбина;
- организиране на обменни програми между български училища в чужбина и български училища в България. Така българските деца по света ще се чувстват по-близо до родината и ще създават контакти. В обратната посока това ще спомога на децата да обогатят знанията си за чужди култури.

Чуждестранните инвеститори и българите в чужбина са изправени пред сходен проблем - компаниите не откриват нови работни места, защото квалифицираната работна ръка не е в България. Способните българи не решават да се завърнат в родината, защото не намират възможност за удовлетворяваща професионална реализация. Необходимо е стратегическо партньорство с Българската агенция за инвестиции, включително и създаване на доброволен регистър към ДАБЧ на българи

в чужбина, които биха искали да се върнат в България, ако намерят работа, която им носи удовлетворение. Базата данни с българи в чужбина ще дава възможност за статистическа информация на заинтересованите инвеститори. Индивидуална информация и контакти на регистриралите се българи в чужбина могат да се предоставя на заинтересовани фирми при определени условия под формата на публично-частно партньорство. В допълнение ДАБЧ може да подпомага инициативи на български неправителствени организации, които правят връзка между работодатели в България и българите в чужбина.

Стимулирането на завръщането на българите от чужбина може да се реализира също чрез:

- активно застъпване за улесняване и осъвременяване на процеса по легализиране на дипломи;
- информационно обслужване на завръщащите се българи в чужбина по административно-правни въпроси от общ характер и популяризиране на тази дейност;
- представяне на информация относно браншове, компании, нива на заплащане с цел създаване на обективна представа за възможностите за развитие в България;
- подкрепа на общностите на завърналите се българи като най-близък мост до българите в чужбина и среда, в която българите от чужбина биха се завърнали и приобщили по-лесно;
- представяне на успешно реализирали се българи, които са се завърнали в страната;
- програма за финансиране на българи приети в първите 30 учебни заведения в света в замяна на срочни (например 2-годишни) трудови договори с тях при завършване на образованието им в българската държавна администрация или бизнеса (на принципа на публично-частно партньорство) според специалността им.
- обмен на опит и търсене на партньорства на ниво ЕС със страни, реализирали вече успешни програми за сънародниците си в чужбина; разработване в партньорство с други европейски институции за граждани в чужбина на обща европейска програма на Европейския съюз за привличане на европейски граждани извън европейските страни, за борба с демографската криза и преодоляване изтичането на мозъци.

Агенцията трябва да отстоява своите материалните нужди според ролята си, за да изпълнява пълноценно дейността си. Агенцията трябва да разполага с необходимия финансов и човешки ресурс, за да реализира широкия спектър от задачи, за да осъществява енергично поставените цели, а не да бъде консумирана от собствени проблеми. Дейността трябва да бъде бюджетно осигурена и допълнена от други източници като средства по европейски програми и да осигурява адекватно заплащане на служителите според тяхната отговорност и техния принос. В случай на недостатъчно обезпечаване на поставени цели, ДАБЧ няма да е в състояние да разгърне максималния си потенциал с оглед на поставените цели и дейности.

Допринесли: